

Αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των ελληνικών καταλόγων : Ασυνέπειες
και λάθη στα αρχεία καθιερωμένων ονομάτων

Reliability and effectiveness of Greek catalogues : Inconsistencies and errors in
name authority files

Έλλη Άνθη-Καλοφωλιά
Ιόνιο Πανεπιστήμιο
E-mail: elli@ionio.gr

Elli Anthi-Kalofolia
Ionian University
E-mail: elli@ionio.gr

Περίληψη

Τα αρχεία καθιερωμένων ονομάτων (φυσικών προσώπων και συλλογικών οργάνων) των αυτοματοποιημένων καταλόγων (OPACs) των ελληνικών βιβλιοθηκών, όπως προέκυψε από σχετική έρευνα που πραγματοποιήθηκε, σε περισσότερες από 100 βιβλιοθήκες κάθε τύπου (ακαδημαϊκές, λαϊκές, ειδικές), τόσο με χρήση ερωτηματολογίου, όσο και με βιβλιογραφικές αναζητήσεις στους καταλόγους παρουσιάζουν λάθη, με συνέπειες που πλήττουν την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητά τους.

Τα λάθη, που έγινε προσπάθεια να ανιχνευτούν, είναι κυρίως μηχανικά, δηλ. ορθογραφικά, πληκτρολόγησης, αλλά και άλλα, όπως ένταξης σε λάθος πεδίο MARC, πολλαπλή καθιέρωση εγγραφών. Ειδικότερα, τέτοια λάθη επιφέρουν ελάττωση της αποτελεσματικότητας ανάκτησης των καταλόγων, αφού ο τρόπος καθιέρωσης άλλοτε καθιστά λιγότερο ή περισσότερο δύσκολη την ανάκληση των συγκεκριμένων εγγραφών, άλλοτε δε την καθιστά αδύνατη.

Για την καλύτερη προσέγγιση των προβλημάτων αυτών, αναλύονται και ομαδοποιούνται οι μορφές των λαθών που παρουσιάζονται, αξιολογείται η κατάσταση και αναζητούνται οι αιτίες. Τέλος προτείνονται τρόποι επίλυσης, με κύριο άξονα την καλύτερη αξιοποίηση των ανθρώπινων και άλλων πόρων.

Λέξεις-κλειδιά: Αρχεία καθιερωμένων ονομάτων, OPAC, Ονόματα φυσικών προσώπων, Ονόματα συλλογικών οργάνων, Έλεγχος καθιέρωσης, Λάθη καθιερωμένων εγγραφών, Ανάκτηση πληροφοριών

Abstract

The name authority files (personal names and corporate bodies) of Greek library automated public catalogues (OPACs), as it was resulted from a research made both with a questionnaire and bibliographic searching in more than 100 libraries of any type (academic, public, special), present errors that affect their reliability and effectiveness.

Errors, that was tried to be detected, are mainly mechanical, that is orthographic, of typing, but also place in the wrong MARC tag or subfield, multiple establishing etc. Such errors result in decreasing retrieval effectiveness, since the way of establishing sometimes makes individual records recall more or less difficult or impossible.

For a better approach, the presented types of errors are analyzed and band, the situation is evaluated while causes are searched. Finally methods of resolution are proposed, aiming to better development of human and other resources.

Key-words: *Name authority files, OPACs, Personal names, Corporate bodies, Authority control, Errors in authority records, Information retrieval*

1. Εισαγωγή

Οι βιβλιοθήκες καλούνται να αντιμετωπίσουν μια σειρά προκλήσεων, οι οποίες τα τελευταία χρόνια όλο και αυξάνονται. Οι προκλήσεις αυτές σχετίζονται άμεσα με την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και αποσκοπούν στην παροχή όσο το δυνατόν πληρέστερης, ταχύτερης και ποιοτικότερης πληροφόρησης στους χρήστες. Η απάντηση έρχεται με την αυτοματοποίηση των καταλόγων και των υπηρεσιών δανεισμού, τις προσπάθειες δανεισμού μεταξύ των βιβλιοθηκών, την παροχή υπηρεσιών καταλόγου τόσο σε απομακρυσμένους χρήστες, όσο και άλλων βιβλιοθηκών προς το κοινό της βιβλιοθήκης, με ανάκτηση πληροφοριών βιβλιογραφικών ή πλήρους κειμένου από απομακρυσμένες βάσεις δεδομένων, με ψηφιοποίηση δυσπρόσιτων τεκμηρίων κλπ. Οι ελληνικές βιβλιοθήκες και ιδιαίτερα οι ακαδημαϊκές, την τελευταία δεκαετία ακολουθούν αυτή την πορεία, με όλο και αποφασιστικότερα βήματα.

Είναι γεγονός ότι, προκειμένου να υλοποιηθούν οι παραπάνω εφαρμογές, έχουν περιέλθει στις βιβλιοθήκες πόροι τόσο οικονομικοί, όσο και ανθρώπινοι μέσω προγραμμάτων, τα οποία ακόμα είναι σε λειτουργία. Καθώς όμως είναι σχετικά πρόσφατη η ουσιαστική μέριμνα για τις βιβλιοθήκες στην Ελλάδα, σήμερα έχει δοθεί έμφαση στην επιτάχυνση των προσπαθειών εναρμόνισης των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών μας με εκείνες των άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

1.1.Καταλογογράφηση και πληροφόρηση

Κάτω από την πίεση των καταστάσεων και, κατά τη γνώμη μου, υπερεκτιμώντας σε κάποιο βαθμό τις δυνατότητες των υπολογιστών και της τεχνολογίας, μεγάλο βάρος έπεσε στις νέες υπηρεσίες, ενώ περισσότερο «παραδοσιακές» λειτουργίες της βιβλιοθήκης αποδυναμώθηκαν.

Έτσι, μεγάλο ποσοστό των τεκμηρίων των βιβλιοθηκών έχει καταλογογραφηθεί αναδρομικά από εξωτερικούς συνεργάτες με χαμηλά ποιοτικά κριτήρια ή με αγορά έτοιμων εγγραφών ή με ανεξέλεγκτη αντιγραφή από καταλόγους άλλων βιβλιοθηκών, με τα αποτελέσματα που φαίνονται στο παρακάτω μικρό απόσπασμα από κατάλογο ελληνικής βιβλιοθήκης:

Αποτελέσματα Αναζήτησης: Συγγραφέας (Αλφαβητικά) – Author (Alphabetically) = h

<u>Hberubel , Michel</u>	1
<u>Hdeliou , Maria</u>	1
<u>HdesaZia , Lela</u>	1
<u>HZagg , Inga</u>	1

Στο δε υπογραμμισμένο παράδειγμα – που το κανονικό όνομα είναι Ησαΐα –, η εγγραφή που αντιστοιχεί είναι η παρακάτω:

Τίτλος:	To hDemerologio mias theatrinas/ereuna, epimeleia VasilDes Kavvathas
Συγγραφέας:	HDesaZia , Lela Kavvathas , VasilDes
Στοιχεία Έκδοσης:	AthAena : Ekdoseis KastaniDotDe, 1991
Φυσική Περιγραφή:	166 p.: 21 cm.
Θέμα:	<u>HDesaZia - Lela - Diaries</u> <u>Actors - Greece - Diaries</u>

(Τελευταία πρόσβαση 4-10-2004)

Αλλά και στην καθημερινή καταλογογράφηση, βασικές εργασίες όπως αυτή του ελέγχου των καθιερωμένων αρχείων (ονομάτων και θεματικών επικεφαλίδων) – εργασία κατ' εξοχήν δαπανηρή και χρονοβόρα, αλλά και ιδιαίτερα σημαντική – όπως προκύπτει από τα στοιχεία που θα αναφερθούν στη συνέχεια, γίνεται συχνά χωρίς την αρμόζουσα προσοχή και τον επιβαλλόμενο ζήλο. Άραγε ο λόγος είναι η έλλειψη επαρκούς προσωπικού, η έλλειψη εξειδικευμένων καταλογογράφων, ή η πεποίθηση ότι οι υπολογιστές κάνουν θαύματα και θα δώσουν μόνοι τους λύση στις όποιες ατέλειες και λάθη ή μήπως ένας συνδυασμός των παραπάνω;

Τα παραπάνω προβλήματα έχουν ήδη εμφανιστεί και συζητηθεί στις ΗΠΑ (Βλ. ενδεικτικά Harmon 1996, Taylor 1999, Wells 2000) από τη δεκαετία του 1990, έχουν όμως ακουστεί και ελληνικές ανήσυχες φωνές, ιδιαίτερα ως προς την έλλειψη τυποποίησης (Τζεκάκης 2000 : 131). Είναι λοιπόν σκόπιμο να μας απασχολήσει σοβαρότερα η κατάσταση αυτή, όσο είναι καιρός, αφού, όπως επισημαίνει και ο Joseph C. Harmon (1996 : 307)

«άπαξ και οι βιβλιοθήκες έχασαν το έλεγχο της ποιότητας των καταλόγων τους, δεν υπάρχει επιστροφή και ο κόσμος των βιβλιοθηκών θα αντιληφθεί πολύ αργά τι έχει χάσει».

Άλλωστε ο Michael Gorman (1995 : 33) αιτιολογεί την κρίση της καταλογογράφησης ως «αποτυχία της διοίκησης» και ισχυρίζεται ότι

«για τον ενημερωμένο βιβλιοθηκονόμο, η καταλογογράφηση φαίνεται να είναι η καρδιά της βιβλιοθηκονομίας· ο κεντρικός πυρήνας σε κάθε τι που κάνουν οι βιβλιοθηκονόμοι».

Πράγματι, ενώ όλες σχεδόν οι υπηρεσίες μιας βιβλιοθήκης και συνεπώς οι προσπάθειες των βιβλιοθηκονόμων στρέφονται γύρω από την καλύτερη πληροφόρηση των χρηστών, κάποιες φορές ξεχνάμε ότι η αποτελεσματική ανάκτηση πληροφοριών και τεκμηρίων είναι συνάρτηση της ποιοτικής καταλογογράφησης. Οι υπολογιστές και το λογισμικό αυτοματοποίησης των λειτουργιών της βιβλιοθήκης, όσο προηγμένα και αποτελεσματικά κι αν είναι, επεξεργάζονται και ανακτούν τα στοιχεία που έχουν εισαγάγει οι βιβλιοθηκονόμοι.

Η Arlene Taylor (1999 : 5) αναφερόμενη στον έλεγχο των καθιερωμένων αρχείων (authority control) υποστηρίζει ότι για δεκαετίες πολλοί νόμιζαν ότι οι υπολογιστές θα μας έσωζαν απ' αυτόν (τον έλεγχο) για πάντα. Και καταλήγει:

«Έχουν τελικά αντιληφθεί ότι οι υπολογιστές έχουν φέρει ένα είδος χάους, που μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο μέσω των μεταδεδομένων και των ελεγχόμενων λεξιλογίων».

Καταλήγουμε λοιπόν στο ότι σωστά και πλήρη στοιχεία ισοδυναμούν με αποτελεσματική ανάκτηση, ενώ λανθασμένα ή ελλιπή στοιχεία με προβληματική και αναποτελεσματική ανάκτηση.

Ο έλεγχος των καθιερωμένων αρχείων, είναι γεγονός ότι δεν είναι ορατός στους χρήστες, θεωρείται δε αμφίβολης αξίας ακόμα και για μερικούς διοικούντες, δεδομένου και του υψηλού κόστους δημιουργίας καθιερωμένων εγγραφών, το οποίο έχει υπολογιστεί (Boese 2003 : 107) για κάθε εγγραφή ονόματος σε \$7.76, ειδικά δε για την OCLC, λόγω ίσως της συνεργατικής πολιτικής της, σε \$4.15. Όμως, ενώ οι online κατάλογοι έχουν χαρακτηριστεί ως πύλες στις συλλογές των βιβλιοθηκών, ο έλεγχος καθιερωμένων τύπων έχει χαρακτηριστεί ως το «σύστημα ελέγχου της κυκλοφορίας» (Wells 2000 : 2). Έτσι, καθώς οι OPACs μεγαλώνουν και γίνονται πιο σύνθετοι, η ανάγκη για έλεγχο των καθιερωμένων αρχείων αυξάνεται σε ανάλογο βαθμό.

Μια επισταμένη προσπάθεια βιβλιογραφικών αναζητήσεων στους καταλόγους των βιβλιοθηκών μας θα μας πείσει τόσο για τη σχετικά χαμηλής ποιότητας ανάκτηση που παρέχουν, όσο και για την εικόνα σύγχυσης που παρουσιάζουν οι καθιερωμένες εγγραφές. Εάν δε ενδιαφερόμαστε πραγματικά να ολοκληρώσουμε την προσπάθεια δημιουργίας ενός συλλογικού καταλόγου αξιόπιστου, με μοναδικές εγγραφές για κάθε έργο, ενός συλλογικού καταλόγου με μέλλον, τότε κάθε βιβλιοθήκη πρωτίστως πρέπει να διαθέτει έναν αξιόπιστο και συνεπή κατάλογο.

2. Μεθοδολογία

Στην παρούσα εργασία έγινε προσπάθεια να μελετηθούν προβλήματα αρτιότητας, συνέπειας και εν τέλει αξιοπιστίας των αρχείων καθιερωμένων τύπων, που παρουσιάζονται στους online καταλόγους των ελληνικών βιβλιοθηκών.

Στη φάση αυτή της έρευνας και προκειμένου να πραγματοποιηθεί διεξοδικότερη μελέτη, θα γίνει αναφορά στα αρχεία καθιερωμένων ονομάτων (φυσικών προσώπων και συλλογικών οργάνων), ενώ πρόκειται να εξεταστούν σε δεύτερη φάση και τα αρχεία των καθιερωμένων όρων (θεματικών επικεφαλίδων).

Σε ένα ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε, δόθηκαν στοιχεία και εκφράστηκαν απόψεις του προσωπικού περισσότερων των 100 βιβλιοθηκών, σχετικά με την αποτελεσματικότητα, τις δυνατότητες, την αξιοπιστία, αλλά και την εικόνα των καταλόγων των βιβλιοθηκών τους.

Παράλληλα, εξετάστηκαν online κατάλογοι – αναλόγως των προσφερομένων δυνατοτήτων – μέσω των ηλεκτρονικών διευθύνσεων των βιβλιοθηκών στο Διαδίκτυο και μέσω Telnet, είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό των παραπάνω λύσεων.

Η προσέγγιση κάθε αρχείου καθιερωμένων ονομάτων, που ξεκίνησε από τις αρχές του 2002 με τακτικές επαναλήψεις, πραγματοποιήθηκε

1. Με την επιλογή **Σάρωση** (Browse) των OPACs, προκειμένου να ελεγχθούν τα ονόματα, όπως εμφανίζονται αλφαβητικά και να αναδειχθούν τα προβλήματα που θα αναλυθούν στη συνέχεια και
2. Με την επιλογή **Αναζήτηση** (Search) υπό συγκεκριμένα ονόματα ή τμήματα (ρίζες) ονομάτων με χρήση αποκοπής.

Σε αρκετές περιπτώσεις χρειάστηκε πρόσβαση στις αντίστοιχες βιβλιογραφικές εγγραφές σε μορφή MARC, ώστε να διευκρινιστούν καλύτερα τα στοιχεία με τα οποία έγινε η εισαγωγή των δεδομένων των εγγραφών καθιερωμένων ονομάτων. Πρέπει να σημειωθεί ότι η επιλογή **Σάρωση** (υπό οποιαδήποτε ονομασία κι αν εμφανίζεται στα διαφορετικά συστήματα) δεν είναι διαθέσιμη σε όλους τους OPACs.

Από αρκετές αναζητήσεις, αποτελέσματα στα οποία εντοπίστηκαν χαρακτηριστικά προβλήματα ή λάθη, διασώθηκαν σε αρχεία και κρατήθηκαν εκτυπώσεις για περαιτέρω μελέτη και τεκμηρίωση. Στη συνέχεια έγινε κατάταξη σε ομάδες, για την αποτελεσματικότερη μελέτη τους.

3. Τα αρχεία καθιερωμένων ονομάτων

Στα αρχεία καθιερωμένων ονομάτων μπορεί να συναντηθούν λάθη και ασυνέπειες ποικίλων μορφών. Ωστόσο πρέπει από την αρχή να διευκρινιστεί, ότι την έρευνα αυτή δεν απασχόλησε καθόλου η ορθότητα επιλογής των διαφόρων σημείων πρόσβασης, εν προκειμένω των ονομάτων των φυσικών προσώπων και των συλλογικών οργάνων, από τους καταλογογράφους, αν π.χ. δεν επιλέχτηκε το όνομα συγκεκριμένου συντελεστή σαν κύρια επικεφαλίδα, αλλά σαν δευτερεύουσα. Επίσης δεν απασχόλησε η επί της ουσίας μορφή των ονομάτων, όπως προτείνεται από τους κανόνες καταλογογράφησης, π.χ. αν ένα όνομα Ολλανδού καθιερώθηκε ως Van de Bosche, Johannes αντί του σωστού Bosche, Johannes van de¹.

Η παρούσα έρευνα, αποδεχόμενη εκ των προτέρων τα παραπάνω στοιχεία, ασχολήθηκε με τον εντοπισμό ονομάτων, των οποίων η καθιέρωση παρουσιάζει ασυνέπειες στον ίδιο τον κατάλογο και των οποίων ο τρόπος γραφής έχει ως αποτέλεσμα είτε τη μη ανάκλησή τους κατά τη διάρκεια των αναζητήσεων, είτε την πολλαπλή καθιέρωσή τους. Και στις δύο περιπτώσεις αυτό που επιτυγχάνεται είναι μειωμένης αξίας και αποτελεσματικότητας ανάκτηση πληροφοριών μέσω των OPACs, των βασικότερων εργαλείων που διαθέτουν οι βιβλιοθήκες για το σκοπό αυτό.

Ας σημειωθεί ότι οι βιβλιοθήκες, των οποίων οι κατάλογοι ερευνήθηκαν, διαθέτουν 10 διαφορετικά συστήματα αυτοματοποίησης και εφαρμόζουν το MARC στις διάφορες εκδοχές του, με περισσότερο χρησιμοποιούμενο το UNIMARC. Τα παραπάνω συστήματα αυτοματοποίησης υποστηρίζουν αρχεία καθιερωμένων ονομάτων.

1. Ομαδοποίηση καθιερωμένων εγγραφών

---

¹ AACR2R κανόνας 22.5Δ1

Οι καθιερωμένες εγγραφές που παρουσιάζουν προβλήματα – ή καλύτερα ασυνέπειες καθιέρωσης και λάθη – κατατάχθηκαν σε ομάδες ως εξής:

1.1. Ονόματα φυσικών προσώπων

Στα ονόματα των φυσικών προσώπων παρατηρήθηκαν ασυνέπειες:

- 1.1.1. Στο επώνυμο
- 1.1.2. Στο προσωπικό (μικρό) όνομα
- 1.1.3. Στο πατρώνυμο
- 1.1.4. Στις προσθήκες, π.χ. τίτλο, ιδιότητα κλπ.
- 1.1.5. Στις χρονολογίες
- 1.1.6. Στην ένταξη στο σωστό πεδίο MARC.

Έτσι συχνά στον ίδιο κατάλογο εμφανίζονται ονόματα με 2 ή περισσότερες διαφορετικά καθιερωμένες μορφές.

Σε ό,τι αφορά το **επώνυμο** εντοπίστηκαν οι εξής περιπτώσεις:

1. Λάθη πληκτρολόγησης, όπως αναγραμματισμός (π.χ. Πασαδαίος, αλλά και Πασαδιάος), χρήση μη επιθυμητών χαρακτήρων, συμβόλων, σημείων στίξης κλπ. (π.χ. Λ.ουκάτος, αΔαφνης, Ιάκωβίδη).
2. Διαφορετικός τονισμός ή έλλειψη τόνου (π.χ. Μαραβέγιας, Μαραβεγιάς, Μαραβεγιας) ή χρήση διαφορετικών τονικών σημαδιών (π.χ. Βαϊτσος και Βαίτσος).
3. Διαφορετική χρήση σημείων στίξης, όπως χρήση κόμματος (,) μετά το επώνυμο χωρίς να το απαιτεί το χρησιμοποιούμενο σύστημα, ενωτικό άλλοτε με και άλλοτε χωρίς διαστήματα, ύπαρξη ενωτικού ή όχι σε σύνθετο επώνυμο κλπ.
4. Επώνυμο καθιερωμένο τόσο στην ονομαστική πτώση, όσο και στη γενική, θεωρούμενο τότε αρσενικό και τότε θηλυκό (π.χ. Φερούσης, Δ. και Φερούση, Δ. / Αγγελομάτη, Χρ. Εμ. και Αγγελομάτης, Χρήστος Εμ.).
5. Χρήση διαφορετικού πληκτρολογίου (λατινικού/ ελληνικού), κυρίως στα πρώτα γράμματα επωνύμων, όταν υπάρχει κοινή στα 2 αλφάβητα όψη, (π.χ. Χουβαρδάς – γραμμένο με λατινικό X ή Messenger – γραμμένο με ελληνικό Μ). Εντοπίστηκε ακόμα περίπτωση γραφής του δεύτερου μόνο γράμματος γερμανικού ονόματος με ελληνικό πληκτρολόγιο (Kollner με ελληνικό το ο), αλλά είναι σπάνιο φαινόμενο.
6. Καθιέρωση υπό διαφορετικό τμήμα του ονόματος, (π.χ. Νερουλός Ρίζος, Ιάκωβος και Ρίζος-Νερουλός, Ιάκωβος).
7. Χρήση άλλοτε κεφαλαίων και άλλοτε πεζών χαρακτήρων, σε μέρος ή ολόκληρο το επώνυμο (π.χ. Αγγελόπουλος και ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ / Ο'neil και Ο'Neill).
8. Καθιέρωση σε μια εγγραφή μόνο του επωνύμου – σαν όνομα καθιερωμένο σε ευθεία μορφή – και σε άλλη επωνύμου και μικρού ονόματος (π.χ. Νάκος και Νάκος, Κώστας) ή (σπανιότερα) σε ευθεία και ανεστραμμένη μορφή (π.χ. Μαραβέγιας, Ναπολέον, αλλά και Ν. Μαραβέγιας)..
9. Καθιέρωση ονόματος άλλοτε με ελληνική και άλλοτε με λατινική γραφή (π.χ. Μυριβήλης, αλλά και Myriveles και Myrivilis).

Οι ασυνέπειες και τα λάθη που εντοπίστηκαν στην καθιέρωση των **προσωπικών ονομάτων** έχουν ως εξής:

1. Καθιέρωση άλλοτε πλήρους ονόματος και άλλοτε μόνο αρχικού γράμματος ή ακόμα τμήματος του ονόματος (π.χ. Χρήστος / Χρ. / X. ή X. / Χαρ. / Χαράλαμπος) για το ίδιο πρόσωπο.
2. Διαφορετική μορφή προσωπικού ονόματος, όπως π.χ. Γιάννης και Ιωάννης, Εμμανουήλ και Μανώλης.

3. Σε ύπαρξη δύο προσωπικών ονομάτων, καθιέρωση τότε του ενός, τότε και των 2 (π.χ. Βενέδικτος και Παύλος-Βενέδικτος).
4. Λάθη πληκτρολόγησης ή ορθογραφικά (π.χ. Λορέντζος και Λορέντσος, Ίουλία, ?ννα *λενα, Γεωργίος).
5. Καθιέρωση στη γενική πτώση, (π.χ. Κωνσταντίνου).
6. Καθιέρωση μόνο του προσωπικού ονόματος σε ευθεία μορφή, χωρίς πραγματικό λόγο (π.χ. Αγγελική, Ιωάννα – πλήρεις εγγραφές) ή σε λανθασμένη σειρά επωνύμου και προσωπικού ονόματος (π.χ. Ιωάννης Μπασιώτης).
7. Το προσωπικό όνομα ακολουθεί το επώνυμο, χωρίς να μεσολαβεί κόμμα ή διάστημα (π.χ. ΈβερτΛίζα / ΒαβούραςΓιάννης / ΒαγιάνοςΝίκος).
8. Παντελής έλλειψη προσωπικού ονόματος (βλ. περίπτωση 8 *επωνύμων*).
9. Χρήση ενωτικού ή όχι σε διπλά προσωπικά ονόματα (π.χ. Ana Victoria ή A.-V.) ή χρήση τελείας ή όχι σε αρχικό προσωπικό ονόματος ή σημείου στίξης (. ή ,) μετά από προσωπικό όνομα (π.χ. Κωνσταντίνος, ή Γιώργης.) χωρίς λόγο.
10. Πρόθεμα σε λανθασμένη μορφή μετά το προσωπικό όνομα (π.χ. La Fontaine, Jean de και La Fontaine Jean dem).

Συνεχίζοντας προς το επόμενο στοιχείο μιας καθιερωμένης εγγραφής, φτάνουμε στο **πατρώνυμο**, όπου εντοπίστηκαν τα εξής:

1. Καθιέρωση ονόματος άλλοτε με πατρώνυμο και άλλοτε χωρίς (π.χ. Βαβίζος, Γεώργιος και Βαβίζος, Γιώργος X.).
2. Πατρώνυμο καθιερωμένο σε διαφορετική μορφή (π.χ. Α. και Αχιλ. ή V. και Vladimirovich).
3. Αρχικά πατρωνύμου με ή χωρίς τελεία.
4. Αρχικά πατρωνύμου με ή χωρίς διάστημα από το προσωπικό όνομα (π.χ. C.M. και C. M.).

Οι **τίτλοι και ιδιότητες (προσθήκες)** των φυσικών προσώπων παρουσιάζουν επίσης ασυνέπειες:

1. Καθιέρωση με πλήρη ή ελλιπή στοιχεία (π.χ. Ιωάννης, ο Βυζάντιος, Πρωτοψάλτης και Ιωάννης, Πρωτοψάλτης).
2. Χρήση άλλοτε κεφαλαίων και άλλοτε πεζών χαρακτήρων (π.χ. Πρωτοψάλτης και πρωτοψάλτης / ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ο ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΥΣ και ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ο Αλικαρνασσεύς).
3. Λάθη ορθογραφικά και πληκτρολόγησης (π.χ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ο ΕΚ ΦΟΥΡΝΑ).

Οι **χρονολογίες** που ακολουθούν τα ονόματα φυσικών προσώπων, παρουσιάζουν επίσης διαφορές:

1. Καθιέρωση ή όχι χρονολογιών (π.χ. Θεοδωρακόπουλος, Ιωάννης και Θεοδωρακόπουλος, Ιωάννης, 1900-1981).
2. Καθιέρωση ατελούς και πλήρους χρονολογίας (π.χ. Μυριβήλης, Στρατής, 1892-1969 και Μυριβήλης, Στρατής, 1892-).
3. Χρήση άλλοτε σωστής και άλλοτε λανθασμένης χρονολογίας (π.χ. Νάκου, Λιλίκα, 1899-1989 αλλά και 1903-1989).
4. Χρήση παρενθέσεων ή όχι (π.χ. O'Neill, Eugene, (1888-1953) αλλά και O'Neill, Eugene, 1888-1953).
5. Διαφορετική έκφραση χρονολογιών, (π.χ. Nabi Sair, fl1641 or 2 – 1712 και 1642-1712).

Μια άλλη μορφή προβλήματος, που συχνά η αιτία που το προκαλεί δεν γίνεται αντιληπτή, εκ πρώτης όψεως, αφού μπορεί να εμφανίζεται ένα όνομα 2 ή περισσότερες φορές σε

διαφορετικές εγγραφές, καθιερωμένο με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, είναι η ένταξη του ονόματος σε *λάθος πεδίο*. Εδώ μπορούμε να διακρίνουμε τις εξής περιπτώσεις:

1. Ένταξη αντί του προβλεπόμενου για τα φυσικά πρόσωπα πεδίου (tag), π.χ. 200 των καθιερωμένων τύπων του UNIMARC ή 700, 701 και 702 βιβλιογραφικό, σε πεδίο που αντιστοιχεί σε συλλογικά όργανα, δηλ. 210 και 710, 711 και 712 αντιστοίχως. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν και πιο ακραίες περιπτώσεις, όπου θεματική επικεφαλίδα έχει ενταχθεί σε πεδίο φυσικού προσώπου με συγγραφική υπευθυνότητα. Π.χ. η θεματική επικεφαλίδα *Γυναίκες πρωθυπουργών – Ελλάδα*, ανακτάται από το ευρετήριο των συγγραφέων. Από τη βιβλιογραφική εγγραφή MARC δε, προκύπτει ότι έχει ενταχθεί στο πεδίο 700.
2. Ένταξη τμήματος της εγγραφής σε λάθος υποπεδίο, π.χ. αντί του b σε c και αντιθέτως ή αντί του f σε z.
3. Χρήση λανθασμένου δείκτη, π.χ. για όνομα σε ευθεία μορφή, χρήση δείκτη κατάλληλου για όνομα ανεστραμμένο.

Κάθε περίπτωση, που αναφέρεται παραπάνω, μπορεί να εμφανίζεται είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό με μία ή περισσότερες στο αρχείο καθιερωμένων ονομάτων του καταλόγου μιας βιβλιοθήκης. Έτσι, π.χ. σε συγκεκριμένη βιβλιοθήκη βρίσκουμε τις εξής εγγραφές (το σύστημα αυτοματοποίησης τοποθετεί μόνο του τη στίξη):

Μυριβήλης Στράτης 1892-1969
Myriveles Strates 1892-
Myrivilis Stratis 1892-

Σε άλλη βιβλιοθήκη βρίσκουμε (η στίξη εισάγεται από τους βιβλιοθηκονόμους):

Ζολώτας, Ξενοφών
Ζολώτας Ξενοφών
Ζολώτας, Ξενοφών Ε.
Ζολώτας, Ξενοφών Ε., 1904-
Ζολώτας, Ξενοφών Ε. 1904-

Και άλλο παράδειγμα:

Μαραβέγιας, Ναπολέον
Μαραβεγιάς, Ναπολέον
Μαραβεγιας, Ναπολέον.
Μαραβέγιας, Ναπολέον.
Ν. Μαραβέγιας

1.2. Ονόματα συλλογικών οργάνων

Στα ονόματα των συλλογικών οργάνων παρατηρήθηκαν παρόμοιες ασυνέπειες και λάθη με εκείνα των ονομάτων των φυσικών προσώπων – που αναφέρονται στη γενική κατηγορία, αλλά και ειδικότερα που καταγράφονται στις παρακάτω ευρείες κατηγορίες:

- 1.2.1. Γενικά
- 1.2.2. Κύρια ονομασία συλλογικού οργάνου
- 1.2.3. Κύρια ονομασία με εξαρτώμενο τμήμα
- 1.2.4. Συλλογικό όργανο υπό γεωγραφική περιοχή

Αναλυτικότερα, στη *γενική* κατηγορία εντάσσονται τα εξής:

1. Λάθη ορθογραφικά και πληκτρολόγησης, όπως έχουν αναφερθεί και για τα φυσικά πρόσωπα (π.χ. Μετσόβιο και Μετσόβειο).
2. Καθιέρωση διαφορετικής αποδεκτής ορθογραφίας στην ίδια εγγραφή ή διαφορετικής κατάληξης δημοτικής / καθαρεύουσας (π.χ. Εταιρ(ε)ία ή Ελλάδας και Ελλάδος).
3. Χρήση διαφορετικού πληκτρολογίου (ελληνικού / λατινικού) (π.χ. European Food Information Council γραμμένο με ελληνικό Ε).
4. Καθιέρωση επικεφαλίδων άλλοτε με πεζά και άλλοτε με κεφαλαία τα αρχικά γράμματα κάθε λέξης ή ακόμα με πλήρη χρήση κεφαλαίων ή πεζών.
5. Ένταξη σε λανθασμένα πεδία ή δείκτες (π.χ. το Institute for the Study of the USSR έχει καθιερωθεί στο βιβλιογραφικό πεδίο 710 δύο φορές, τη μία με δείκτη 01 και την άλλη με 02).

Στην **κύρια ονομασία συλλογικού οργάνου** εντοπίστηκαν τα εξής:

1. Καθιέρωση άλλοτε με την πλήρη μορφή της ονομασίας και άλλοτε με συντομογραφία, ακρωνύμιο κλπ. (π.χ. Ε.Τ.Ε. και Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος) ή ακόμη και με απλούστερη μορφή της ονομασίας (π.χ. Πανεπιστήμιο Αθηνών και Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών) ή ακόμη με συντομότερη μορφή (π.χ. Αγροτική Τράπεζα (της) Ελλάδος, Ελληνική Εταιρεία Επιστημόνων Η/Υ (ή Ηλεκτρονικών Υπολογιστών) και Πληροφορικής).
2. Καθιέρωση συντομογραφίας, ακρωνυμίου κλπ. άλλοτε με τελείες και άλλοτε χωρίς (π.χ. ΓΑΚ και Γ.Α.Κ.).

Στις ονομασίες συλλογικών οργάνων που διαθέτουν **εξαρτώμενα τμήματα** συναντάμε:

1. Περιπτώσεις καθιέρωσης εγγραφών με ευθεία ή μη μορφή (π.χ. Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ και Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος. Ινστιτούτο Εργασίας).
2. Τοποθέτηση εξαρτώμενου τμήματος σε χωριστό (b) ή όχι υποπεδίο (π.χ. \$a Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος. Ινστιτούτο Εργασίας και \$a Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος \$b Ινστιτούτο Εργασίας).

Σε συλλογικά όργανα που εντάσσονται υπό **γεωγραφική περιοχή**, εντοπίστηκε:

1. Καθιέρωση χώρας με διαφορετικές ονομασίες, (π.χ. Ελλάς. Υπουργείο ... και Ελληνική Δημοκρατία ή Ελλάδα).
2. Καθιέρωση συλλογικού οργάνου άλλοτε υπό την ονομασία της χώρας και άλλοτε κατευθείαν υπό το όνομα του συλλογικού οργάνου (π.χ. Ελλάς. Υπουργείο Εσωτερικών και Υπουργείο Εσωτερικών).

Εννοείται ότι και πάλι οι παραπάνω ασυνέπειες και προβλήματα αρκετές φορές εμφανίζονται σε συνδυασμό μεταξύ τους. Έτσι, για παράδειγμα, σε μια βιβλιοθήκη βρέθηκαν οι 6 καθιερωμένες επικεφαλίδες που ακολουθούν:

Ελληνική Εταιρεία Επιστημόνων Η/Υ και Πληροφορικής
 Ελληνική εταιρεία επιστημόνων ηλεκτρονικών υπολογιστών και πληροφορικής
 Ελληνική Εταιρεία Επιστημόνων Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής
 Ελληνική Εταιρεία Επιστημόνων Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής
 Ελληνική Εταιρεία Επιστημόνων Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής
 (Ε.Π.Υ.)
 Ελληνική Εταιρεία Επιστημόνων Η/Υ & Πληροφορικής

Επίσης σε άλλη βιβλιοθήκη βρέθηκε:
 Ιδρ. Ν.Π. Γουλανδρή

3. Αξιολόγηση της κατάστασης

Από την ανάλυση που προηγήθηκε των ασυνεπειών και άλλων λαθών τα οποία παρουσιάζουν τα αρχεία καθιερωμένων ονομάτων των ελληνικών βιβλιοθηκών, δημιουργούνται μερικοί προβληματισμοί και ερωτήματα:

1. *Είναι άξιο λόγου το φαινόμενο αυτό ή μήπως πρόκειται για ένα περιστασιακό γεγονός, που εμφανίζεται σε ελάχιστες και συγκεκριμένες βιβλιοθήκες;*

Από την έρευνα που έγινε, προέκυψε ότι όλες ανεξαιρέτως οι βιβλιοθήκες εμφανίζουν προβλήματα, που εμπίπτουν σε περισσότερες της μιας κατηγορίες. Άλλωστε τα αντιπροσωπευτικά παραδείγματα που αναφέρονται έχουν αντληθεί από μεγάλο αριθμό καταλόγων. Είναι γεγονός ότι σε ορισμένες βιβλιοθήκες (ποσοστό 56,16%) μέλη του προσωπικού πραγματοποιούν περιοδικούς ελέγχους στα αρχεία καθιερωμένων ονομάτων των καταλόγων τους – άλλες συχνότερους και άλλες αραιότερους, άλλες περισσότερο ή λιγότερο επισταμένους –, όπως προκύπτει και από τις απαντήσεις των βιβλιοθηκονόμων στο σχετικό ερωτηματολόγιο. Έτσι αρκετές φορές επαναλαμβανόμενος έλεγχος με αναζητήσεις για τις ίδιες εγγραφές σε συγκεκριμένες βιβλιοθήκες, έδειξε ότι γίνονται διορθώσεις, όμως στη συνέχεια εμφανίζονται καινούριες εγγραφές με λάθη και ασυνέπειες.

Η συχνότητα εμφάνισης τέτοιων προβλημάτων είναι αρκετά μεγάλη, αν και από βιβλιοθήκη σε βιβλιοθήκη φαίνεται να εντοπίζονται συχνότερα κάποιες κατηγορίες έναντι άλλων. Από τις εκτιμήσεις δε των ίδιων των βιβλιοθηκονόμων προκύπτει ότι κατά 53,5% παρατηρούνται *συχνά* λάθη στα αρχεία καθιερωμένων τύπων των βιβλιοθηκών τους. Πιο συγκεκριμένα εντοπίζουν (διαβάθμιση: *πολύ συχνά* / *συχνά* / *σπανίως* / *ποτέ*):

- i. Τοποθέτηση σε λάθος πεδίο ή υποπεδίο του MARC
Συχνά το 15%, ενώ *σπανίως* 48%
- ii. Όνομα φυσικού προσώπου με πλήρη ή ελλιπή στοιχεία
Συχνά το 45,2% και *σπανίως* το 39,7%
- iii. Όνομα συλλογικού οργάνου καθιερωμένου με διαφορετικό τρόπο
Συχνά το 38,5% και *σπανίως* το 39,7%
- iv. Χρήση ακρωνυμίου και πλήρους ονομασίας
Συχνά το 15,1%, ενώ *σπανίως* το 46,6% και
- v. Χρήση διαφορετικού πληκτρολογίου (ελληνικού / λατινικού) σε όμοιους χαρακτήρες
Συχνά το 8,2% και *σπανίως* το 38,4%.

Επίσης το 65,8% αναγνωρίζει λάθη πολλαπλής καθιέρωσης, το 20,5% ορθογραφικά λάθη και το 43,8% λάθη πληκτρολόγησης. Παρ' όλα αυτά ένα ποσοστό 13,7% των βιβλιοθηκών δηλώνουν *Πολύ* ικανοποιημένες από τα αρχεία καθιερωμένων τύπων των καταλόγων τους, 65,8% *Αρκετά*, 15% *Λίγο*, 1,4% *Καθόλου*, ενώ δεν απαντά το 4,1%.

2. Οι ελληνικοί κατάλογοι αποτελούν άραγε μια θλιβερή εξαίρεση στο ευρύ σύνολο των καταλόγων σε παγκόσμιο επίπεδο;

Ευτυχώς ή δυστυχώς όχι. Ακόμη και ο κατάλογος αυτής της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου παρουσιάζει συχνά ασυνέπειες και λάθη, τα οποία κατά καιρούς διορθώνονται, όμως εμφανίζονται πάλι διαφορετικά. Στα ενδεικτικά παραδείγματα που θα ακολουθήσουν, δεν περιλαμβάνονται εγγραφές που φέρουν την ένδειξη [*from old catalog*], πρόκειται δηλ. για παραδείγματα μόνο από τον νέο κατάλογο:

Headings	Titles	Heading Type
Zola, Irving Kenneth.	1	Personal name
Zola, Irving Kenneth, 1935-	7	” ”
Sophocles.	1	Corporate name
Sophocles	527	Personal name
Euripedes.	2	” ”
Euripides	599	” (14-2-01)
Neumann, Franz L. (Franz Leopold), 1900-1954	13	” ”
Neumann, Franz Leopold, 1900-	1	” (13-3-02)
Panagiotopoulos, I.M. (Ioannes Michael), 1901-	1	” ”
Panagiotopoulos, Ioannes Michael, 1901-	28	” ”
Panagiotopoulou, Ioannes Michael, 1901-	1	” (8-4-02)
Dionysius, of Halicanrassus	20	” ”
Dionysius, of Halicanrassus.	1	” ”
Diop, Boubacar Boris.	1	” ”
Diop, Boubacar Boris, 1946-	6	” (5-2-03)

Δεν λείπουν επίσης σχετικές μελέτες που αναφέρονται στη βιβλιογραφία (Βλ. π.χ. Borgman 1992, Jackson 2003, Large 1997).

3. Υπάρχουν κάποια συστήματα αυτοματοποίησης βιβλιοθηκών που δίνουν λύσεις στα προβλήματα αυτά, ενώ άλλα όχι;

Από την έρευνα που διεξήχθη προκύπτει ότι, από τα 10 διαφορετικά συστήματα που χρησιμοποιούνται, ορισμένα μπορούν να εντοπίσουν κάποιες κατηγορίες προβλημάτων, όμως τα περισσότερα σε μικρό βαθμό, για να πει κανείς ότι είναι και ικανοποιητικός. Επίσης ορισμένα συστήματα μπορούν να διορθώνουν κάποια λάθη συγκεντρωτικά, αφού εντοπιστούν από το προσωπικό των βιβλιοθηκών. Παρόλα αυτά, σε κάποιες περιπτώσεις, οι διορθωμένες εγγραφές παραμένουν ανεξάρτητες, αν και μπορεί να υπάρχει ήδη στο αρχείο ακριβώς η ίδια εγγραφή, δηλ. δεν γίνεται εντοπισμός και συγχώνευση της διορθωμένης εγγραφής στην προϋπάρχουσα σωστή. Έτσι το 56,2% των βιβλιοθηκών χρειάζεται να προβαίνει σε ελέγχους από μέλη του προσωπικού, και σύμφωνα με εκτίμηση των ίδιων, το 70,73% αυτών των βιβλιοθηκών καταναλώνει 1 έως 5 ανθρωποώρες εβδομαδιαίως για το σκοπό αυτό, το 19,5% 6 έως 15 ανθρωποώρες, ενώ το 10% περισσότερες από 16 ανθρωποώρες.

4. Η ύπαρξη ενός εθνικού αρχείου καθιερωμένων ονομάτων θα μπορούσε να δώσει μια ικανοποιητική λύση στο πρόβλημα;

Ένα εθνικό αρχείο καθιερωμένων ονομάτων θα μπορούσε, πράγματι, να δώσει μια ικανοποιητική λύση, με την προϋπόθεση ότι θα ήταν διαθέσιμο on-line και προσαρτημένο στα συστήματα αυτοματοποίησης. Βεβαίως η αποτελεσματικότητά του δεν είναι

ανεξάρτητη από τον τρόπο προσάρτησης, αλλά και από την υποκειμενική χρήση του από τους καταλογογράφους.

5. *Θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι η εφαρμογή μιας συγκεκριμένης διάταξης καταχώρισης βιβλιογραφικών δεδομένων παρουσιάζει περισσότερα λάθη έναντι άλλης;*

Οι διατάξεις καταχώρισης βιβλιογραφικών δεδομένων που εφαρμόζονται στις ελληνικές βιβλιοθήκες είναι κατά 77% το UNIMARC, κατά 9,5% το USMARC / MARC21, ενώ εφαρμόζονται και διάφορες άλλες διατάξεις διεθνώς αποδεκτές ή όχι κατά 13,5%.

Από τα συγκριτικά στοιχεία των καταλόγων δεν προκύπτει ότι η εφαρμογή μιας διάταξης υπερτερεί ή υστερεί ουσιαστικά έναντι της άλλης, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τις 2 βασικές. Ωστόσο πρέπει να επισημανθεί ότι ορισμένα λάθη εμφανίζονται αποκλειστικά εκεί όπου εφαρμόζεται το USMARC / MARC21. Τέτοια λάθη εντοπίζονται στις εγγραφές φυσικών προσώπων και οφείλονται στην έλλειψη υποπεδίου για το προσωπικό όνομα. Εδώ εντάσσονται τα λάθη, που αναφέρονται παραπάνω, όπως ενωμένο επώνυμο και προσωπικό όνομα (π.χ. ΈβερτΛίζα) ή η χρήση άλλοτε κόμματος μετά το επώνυμο και άλλοτε όχι (π.χ. Ζολώτας, Ξενοφών και Ζολώτας Ξενοφών).

6. *Θα μπορούσε να πει κανείς ότι το έμπυχο δυναμικό των βιβλιοθηκών είναι υπεύθυνο και σε ποιο βαθμό για την κατάσταση αυτή;*

Είναι γεγονός ότι ο υπολογιστής δε είναι σε θέση να μετατρέψει τα λανθασμένα δεδομένα που εισάγονται σε σωστά, ούτε και να μετατρέψει τα σωστά σε λανθασμένα. Το ανθρώπινο δυναμικό, λοιπόν, έχει πρωτίστως την ευθύνη για τα αποτελέσματα που αντικρίζουμε στους καταλόγους των βιβλιοθηκών και φυσικά στα αρχεία καθιερωμένων ονομάτων.

Πρέπει εδώ να επισημανθούν όμως και οι παράγοντες, στους οποίους θα μπορούσε να αποδοθεί η ευθύνη αυτή:

1. Η *έλλειψη γενικά προσωπικού* συχνά αναγκάζει το υπάρχον προσωπικό να γίνεται πολυπράγμον, πιο βιαστικό και συνεπώς λιγότερο προσεκτικό στην επιλογή και την εισαγωγή των δεδομένων.
2. Η *τοποθέτηση άλλων προτεραιοτήτων* στις λειτουργίες των βιβλιοθηκών αποδυναμώνουν συχνά τα τμήματα καταλογογράφησης, αφού για την υλοποίησή τους απασχολείται το υπάρχον προσωπικό, με τα αποτελέσματα που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο.
3. Η *ελλιπής γνώση ή άγνοια* μελών του προσωπικού σε βασικές αρχές λειτουργίας των υπολογιστών. Π.χ. όπως προκύπτει από την έρευνα στους OPACs, σε όλες τις βιβλιοθήκες υπάρχει αριθμός εγγραφών καθιερωμένων ονομάτων – μεγαλύτερος ή μικρότερος – γραμμένων με χαρακτήρες άλλου αλφαβήτου, όταν το όνομα αρχίζει από γράμμα οπτικά κοινό στα δύο αλφάβητα. Έτσι λοιπόν, τα έργα του Messenger δεν πρόκειται να ανακτηθούν ποτέ σε αναζήτηση υπό το όνομα, αφού το αρχικό γράμμα είναι γραμμένο με ελληνικό πληκτρολόγιο. Όπως φαίνεται λοιπόν, κάποιοι βιβλιοθηκονόμοι είτε δεν έχουν συνειδητοποιήσει είτε απλώς δεν γνωρίζουν ότι πρόκειται για 2 διαφορετικούς χαρακτήρες, καίτοι ίδιοι οπτικά. Αυτό επιβεβαιώνεται κι από το γεγονός ότι στην ερώτηση, αν εντοπίζεται χρήση ελληνικού πληκτρολογίου αντί λατινικού και αντιθέτως σε όμοιους στα 2 αλφάβητα, χαρακτήρες, οι απαντήσεις που δόθηκαν κατά 38,4% είναι *σπανίως*, 48% *ποτέ*, ενώ αρκετοί εκ των ερωτηθέντων δεν απάντησαν καθόλου σ' αυτό το ερώτημα, που μπορεί να υπονοεί ότι είτε δεν

έχουν σκεφτεί μια τέτοια περίπτωση είτε δεν έχει γίνει ποτέ έλεγχος. Φυσικά και πάλι ένα ποσοστό τέτοιων λαθών οφείλεται σε βιασύνη.

4. *Ελλιπής εξοικείωση* με τη διάταξη MARC που εφαρμόζει η βιβλιοθήκη. Έτσι, μπορεί να εξηγηθεί, στο βαθμό που δεν εξαρτάται από την έλλειψη χρόνου, η τοποθέτηση σε λάθος πεδίο, υποπεδίο ή ακόμα μη τροποποίηση των δεικτών, ανάλογα με την περίπτωση. Σε ορισμένες π.χ. περιπτώσεις οι δείκτες παραμένουν ίδιοι, ανεξαρτήτως αν το όνομα φυσικού προσώπου εμφανίζεται σε ευθεία ή ανεστραμμένη μορφή. Ενώ σε άλλες περιπτώσεις, ονομασίες συλλογικών οργάνων με εξαρτώμενο τμήμα, εγγράφονται σε ένα υποπεδίο, το a, με χρήση της τελείας ως στίξης διαχωρισμού, αντί να εγγραφεί το κύριο μέρος στο υποπεδίο a και το τμήμα στο b.
5. *Ελλιπής εκπαίδευση και εμπάθυνση* στη δομή και λειτουργία του συστήματος αυτοματοποίησης, που χρησιμοποιεί η βιβλιοθήκη. Έτσι παρατηρείται, συγκριτικά, σε καταλόγους βιβλιοθηκών με το ίδιο σύστημα αυτοματοποίησης, ή ακόμη και σε έναν κατάλογο, εισαγωγή των δεδομένων με διαφορετικό τρόπο. Για παράδειγμα, ενώ το σύστημα μπορεί να τοποθετεί μόνο του κόμμα (,) μετά από το επώνυμο ή την τελεία (.) μεταξύ των υποπεδίων εγγραφής συλλογικού οργάνου με εξαρτώμενα τμήματα, εμφανίζονται εγγραφές που διαθέτουν 2 κόμματα ή 2 τελείες, που αποδεικνύει ότι ο βιβλιοθηκονόμος, που εισήγαγε τη σχετική εγγραφή, δεν γνώριζε τις δυνατότητες του συστήματος. Άλλωστε σε αρκετές περιπτώσεις, βιβλιοθήκες που χρησιμοποιούν το ίδιο σύστημα, δίνουν διαφορετικές απαντήσεις στις ερωτήσεις που αφορούν τις δυνατότητες του συστήματος.
6. *Πιθανόν μερική γνώση των μεθόδων ανάκτησης πληροφοριών* και ιδιαιτέρως της κατάστρωσης και εφαρμογής στρατηγικών αναζήτησης, ώστε να εντοπίζονται οι ήδη καθιερωμένες σχετικές εγγραφές με τις παραπομπές τους, κατά τη διάρκεια της εργασίας καθιέρωσης νέων εγγραφών. Θα μπορούσαν δηλ. αρκετά λάθη πολλαπλής καθιέρωσης να είχαν αποφευχθεί, αν είχε εφαρμοστεί η σωστή στρατηγική αναζήτησης, όπως π.χ. στο παράδειγμα *Ελλάς. Υπουργείο Εσωτερικών και Υπουργείο Εσωτερικών*.
7. *Η περιορισμένη χρήση παραπομπών* που παρατηρείται τόσο στους ελληνικούς καταλόγους, όσο και σ' εκείνους του εξωτερικού (Bogan 2001), η οποία οφείλεται α) στο γεγονός ότι αρκετά μεγάλο μέρος της καταλογογράφησης γίνεται με αντιγραφή, οπότε χρησιμοποιούνται μόνο τα βιβλιογραφικά στοιχεία άλλων καταλόγων, β) σε μια προσπάθεια κακώς εννοούμενης, κατά την άποψή μου, απλοποίησης των διαδικασιών και γ) στην αδυναμία υποστήριξης όλων των μορφών παραπομπών ή στην ελλιπή παραμετροποίηση ορισμένων συστημάτων αυτοματοποίησης. Αυτό έχει ως συνέπεια τον περιορισμό της σκέψης στη *μία λύση*, αφαιρώντας τη δυνατότητα πολλαπλών προσεγγίσεων και κατά την αναζήτηση στη διάρκεια της εργασίας καθιέρωσης.

4. Συμπεράσματα και προτάσεις

Η διαπίστωση ότι σε διεθνές επίπεδο τα αρχεία καθιερωμένων ονομάτων των καταλόγων των βιβλιοθηκών παρουσιάζουν ασυνέπειες και λάθη δεν βελτιώνει τη χαμηλή αποτελεσματικότητα της ανάκτησης των ελληνικών καταλόγων.

Επίσης το γεγονός ότι νέες αναζητήσεις στο επίπεδο της προσφοράς υπηρεσιών απασχολούν τις βιβλιοθήκες, δεν δικαιολογεί την παραμέληση των βασικών τους εργαλείων βιβλιογραφικής έρευνας. Άλλωστε, οι κατάλογοι με τη σημερινή τους μορφή εξυπηρετούν ένα σαφώς ευρύτερο, δυνητικά παγκόσμιο, κοινό και οι όποιες ατέλειες δεν έχουν μόνον

επιπτώσεις στην αποτελεσματικότητα της ανάκτησης, αλλά δίνουν και μια αρνητική εικόνα της βιβλιοθήκης προς τον κόσμο του Διαδικτύου.

Συνοψίζοντας τα συμπεράσματα που, λαμβανόμενα υπόψη, θα μπορούσαν να έχουν άμεσα αποτελέσματα στη βελτίωση των αρχείων καθιερωμένων ονομάτων των καταλόγων, με τις υπάρχουσες εξωτερικές συνθήκες, είναι τα εξής:

1. Δεν πρέπει να παραμελείται η στελέχωση των υπηρεσιών καταλογογράφησης – τόσο ποσοτικά, όσο και ποιοτικά – και, στα πλαίσια του δυνατού, να μην αποδυναμώνονται χάριν άλλων, ίσως πιο «μοντέρνων» υπηρεσιών.
2. Η σωστή και σε βάθος εκπαίδευση του προσωπικού στη δομή, τη φιλοσοφία και τη χρήση του συστήματος αυτοματοποίησης που χρησιμοποιεί η βιβλιοθήκη είναι ουσιαστική. Έτσι οι καταλογογράφοι θα κατανοούν καλύτερα και θα είναι σε θέση να εκμεταλλεύονται αποδοτικά και αποτελεσματικά τις όποιες δυνατότητες παρέχει το σύστημα.
3. Η παρακολούθηση ενημερωτικών σεμιναρίων σε ειδικά θέματα, όπως η χρήση της μορφής της διάταξης MARC που εφαρμόζει η βιβλιοθήκη, μέθοδοι ανάκτησης πληροφοριών ή γενικές αρχές υπολογιστών για εκείνους που δεν έχουν διδαχθεί ή νιώθουν τις γνώσεις τους μη ικανοποιητικές, είναι επίσης ουσιώδης για το προσωπικό. Ας μην ξεχνάμε ότι η ευρεία εφαρμογή τους στις ελληνικές βιβλιοθήκες είναι προϊόν της τελευταίας 15ετίας. Πρέπει, λοιπόν, να δοθεί η δυνατότητα σε όλους τους καταλογογράφους – πολλοί εκ των οποίων είναι όχι μόνο αξιόλογοι, αλλά και αξιοθαύμαστοι, αν αναλογιστεί κανείς τις συνθήκες εργασίας – να γνωρίσουν και να εμβαθύνουν καλύτερα σε θέματα, που άπτονται των αρμοδιοτήτων τους και να προσαρμοστούν καλύτερα στη νέα πραγματικότητα.
4. Να πραγματοποιούνται έλεγχοι – οποιασδήποτε συχνότητας, αναλόγως των δυνατοτήτων της βιβλιοθήκης – από εξουσιοδοτημένο βιβλιοθηκονόμο, τα αποτελέσματα των οποίων να γνωστοποιούνται και συζητούνται στην ομάδα καταλογογράφησης σε τακτά χρονικά διαστήματα. Έτσι πέραν της διόρθωσης, θα εντοπίζονται οι ειδικές κατηγορίες προβλημάτων και λαθών που συναντώνται στον κατάλογο, θα δίνεται η ευκαιρία κατανόησης των αδυναμιών και των «σκοτεινών» σημείων οποιασδήποτε μορφής για τα μέλη της ομάδας και θα προβάλλονται οι αδυναμίες της ανάκτησης.
5. Πρέπει να πάψουμε να θεωρούμε τις παραπομπές (cross-references) χάσιμο χρόνου και ενέργειας. Η χρήση παραπομπών δεν κρίνεται απαραίτητη μόνο για τη διευκόλυνση και καθοδήγηση των χρηστών στις βιβλιογραφικές αναζητήσεις τους, αλλά επιτρέπει, με τον προβληματισμό και τη σφαιρικότερη εικόνα που αποκτά ο βιβλιοθηκονόμος κατά τη διαδικασία επιλογής και εισαγωγής τους στο αρχείο, την ελάττωση μεγάλου αριθμού λαθών.

Εν κατακλείδι γίνεται προφανές ότι το βάρος πέφτει κατ' αρχήν στη διαχείριση του προσωπικού των βιβλιοθηκών, τουλάχιστον ως ένα πρώτο στάδιο αντιμετώπισης της κατάστασης, ενώ παράλληλα πρέπει να τεθούν οι βάσεις δημιουργίας ενός εθνικού αρχείου καθιερωμένων ονομάτων (φυσικών προσώπων και συλλογικών οργάνων). Για την ολοκλήρωση της παρούσας έρευνας απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση, τόσο στο επίπεδο των αρχείων καθιερωμένων όρων, δηλ. των θεματικών επικεφαλίδων, όσο και στους τρόπους συνολικής αντιμετώπισης του προβλήματος, όχι μόνο διαχειριζόμενοι τους υπάρχοντες πόρους, αλλά στρεφόμενοι και στην αξιοποίηση άλλων.

Βιβλιογραφία

Boese, Kent C. (2003) “What’s in a name : associated costs of authority work for artists’ names”, *The Bottom Line : Managing Library Finances*, 16 (3), pp. 106-110

Bogan, Ruth (2001) “Identifying personal name headings with cross references : a study to measure the effectiveness of selective authority control in a public library database”. *In Authority control in the 21st century : an invitational conference, March 31-April 1, 1996*. OCLC

[Διαθέσιμο στο <http://www.oclc.org/oclc/man/authconf/bogan.htm>] (Πρόσβαση 3-12-2001)

Borgman, Christine L. – Susan L. Siegfried (1992) “Getty’s Synonym and its cousins : a survey of applications of personal name-matching algorithms”, *Journal of the American Society of Information Science*, 43 (7), pp. 459-476

Gorman, Michael (1995) “The corruption of cataloging”, *Library Journal*, 120 (Sept. 15), pp. 32-34

Harmon, Joseph C. (1996) “The death of quality cataloging : does it make a difference for library users?”, *The Journal of Academic Librarianship*, July : pp. 306-307

Jackson, Richard V. (2003) “Authority control is alive and – well?”, *Oregon Library Association Quarterly*, 9 (1), pp. 9-12

Large, Andrew – Jamshid Beheshti (1997) “OPACs : a research review”, *Library & Information Science Research*, 19 (2), 111-133

Taylor, Arlene G. (1999) “Authority control : where it’s been and where it’s going”. *In Authority control : why it matters*. NELINET

[Διαθέσιμο στο <http://www.nelinet.net/conf/cts/cts99/taylor.htm>] (Πρόσβαση 27-3-2004)

Wells, Kathleen L. (2000) “Authority control in Mississippi public and academic libraries”, *Technical Services Quarterly*, 18 (2), pp. 1-14

Τζεκάκης, Μιχάλης (2000) «Ένα χρόνο μετά το ΕΠΕΑΕΚ : Πού βρισκόμαστε; Πού πάμε; Αλλάξε κάτι; Ή ήταν όνειρο που πέρασε;» *Στο 9^ο Πανελλήνιο συνέδριο ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών*. ΕΜΠ, σσ. 129-139